

GİRİŞ

- Edebiyatın tarih ve din ile ilişkisini kavrar.
- Türk edebiyatının tarihî dönemlerini kavrar.
- Türkçenin tarihî gelişimini kavrar.
- Türklerin kullandığı alfabeleri kavrar.
- Metinde, imlayı ve noktalama işaretlerini doğru kullanır.

OKUMA

Edebiyat-Tarih

Edebiyat: Duygu, düşünce ve hayallerin okuyucuda heyecan, hayranlık ve estetik zevk uyandıracak şekilde sözle ifade edilme sanatıdır. Edebiyatın amacı; insanların duygu, düşünce ve hayallerini inceltmek, güzelleştirmek, zevklerini yükseltmek ve bütün bunlara derinlik kazandırmaktır.

Tarih: Toplumların geçmişte yaşadığı olayları, belgelerle neden-sonuç ilişkisi içinde işleyen bilim dalıdır. Tarih insanların kültürel, coğrafi, ekonomik, sosyal, hukuki, dinî yapılarını ve yaşayışlarını inceler. Bu incelemelerden yola çıkarak geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.

Edebiyat-Tarih İlişkisi

Edebiyat ve tarih birbirine yakın alanlardır. Her ikisinin de temelinde insan ve toplum vardır. Toplumun bir ferdi olan yazar; toplumun yaşadığı acıları, savaşları, afetleri de eserlerinde işler. Her ne kadar bunları sanatsal bir şekilde dile getirirse de gerçekle olan bağı, yazarın yaşadığı dönem hakkında önemli bilgiler verir. Örneğin Kanuni'nin ölümü Baki'nin dizelerinde bir mersiye olarak hayat bulur. Lale Devri'nin zihniyeti Nedim'in şarkılarında, Kurtuluş Savaşı, Halide Edip Adivar'ın kalemiyle *Ateşten Gömlek* romanı olarak ortaya çıkar. Bu bakımdan edebiyat, toplumun geçmişini inceleyen tarih bilimi için veriler sunar.

Tarih bilimi, araştırmalarını nesnel ilkelere göre yapar. Tarih biliminin birincil kaynakları arasında belgeler vardır. Bu belgelerden bir kısmı da edebî metinlerdir. Edebî eserler, her ne kadar nesnel gerçeklikler sunmasa da yazarın yaşadığı dönemin geniş bir perspektiften sunumudur. Bu eserlerde tarihçi; dönemin anlayışına, siyasi ve sosyal yaşamına dair bilgiler bulabilir. Bu bakımdan tarih bilimi, edebiyat ile yakından ilgilidir.

Edebî eserler, tarihe kaynaklık etme bakımından geçmişle bugün arasında bir köprü niteliği taşımaktadır. Tarihî roman, tiyatro, şiir, destan, efsane gibi edebî ürünlerde tarihî gerçekliklere ait izler bulunabilir. Biyografi, monografi, günlük, sohbet, gezi gibi öğretici metinler de tarih bilimine katkılar sunmaktadır.

Örnek Metin

16. yüzyılda yaşamış olan Necati'nin arpa kıtlığı nedeniyle yazdığı şiir:

Kanı ol yar-i mihriban arpa
Sayruya sıhhat ata can arpa

Galiba çaha düsdi Yusufvar
Ol aziz-i cihan olan arpa

Nev-bahar-ı maişetümi benüm
Ah kim eyledi hazan arpa

Kalmadı faka takıcak buğday
İlde olalıdan giran arpa

At ankladı üf dir isen uçar
Dağları eyledi saman arpa

Necati - *Kaside-i Arpa*

Yine başka bir gerçeklik edebî eserde şu şekilde kendine yer bulur:

Girit Adası'ndaki gayrimüslimler, adanın Yunanistan'a bağlanması için ayaklanırlar. Meselenin kısa vadede çözülemeyeceğinin anlaşılması üzerine Osmanlı Devleti 1867 yılında Sadrazam Ali Paşa'yı sorunları çözmesi için adaya gönderir. Ali Paşa da Girit'te ilan ettiği ıslahat programıyla vergilerin azaltılacağını, valinin yanında bir Müslüman ve bir Hristiyan danışman bulunacağını, devletin resmî dili olan Türkçenin yanında Rumcanın da kullanılacağını ilan eder. Böylece Girit'e kısmi özerklik vermiş olur.

Tarihî ve Edebî Metin Arasındaki Benzer Yönler

- ✓ Kullanılan malzeme dildir.
- ✓ İnsan yaşamını konu edinir.
- ✓ Olayların topluma yansımaları işlenir.
- ✓ Her iki metin de birbirinden faydalanabilir.

Tarihî metinler oluşturulurken edebî eserlerden faydalanılabilir. Örneğin Mehmet Akif Ersoy'un şiirinde, Çanakkale Savaşlarının halk ve aydınlar nezdinde ne kadar büyük bir başarı olarak algılandığı görülebilir.

Tarihî gerçekler edebî ürünlere kaynaklık edebilir. Örneğin Osmanlı Devleti'nin kuruluşu Kemal Tahir'in *Devlet Ana* romanında, Tarık Buğra'nın *Osmancık* romanında kendine yer bulur.

Tarihî ve Edebî Metin Arasındaki Farklı Yönler

- ✓ Tarihî gerçeklikler edebî metinlerde yeniden yorumlanır. *Çanakkale Şehitleri*'ne adlı metinde Çanakkale Savaşları yazarın gözünden bir kahramanlık destanı şeklinde yorumlanmıştır.
- ✓ Tarihî metinler bilimsel metinlerdir. Anlatımında nesnellik ağır basar. *Çanakkale Deniz Savaşları* adlı tarihî metni okuduğumuzda kanıtlanabilir düşüncelerin ifade edildiğini görürüz. Edebî metinler her ne kadar zaman zaman nesnel gerçekliklerden söz etse de bu gerçeklikler yazarın gözünden anlatıldığı ve estetik bir anlayışla aktarıldığı için öznellik kazanır. Mehmet Akif, *Çanakkale Şehitlerine* şiiriyle Çanakkale Savaşlarına kişisel bakış açısını yansıtmıştır. Top atışları tarihî metinde "Çıkartma öncesinde kıyı alabilmesine bombalanmıştı. Özellikle Ertuğrul sırtlarına 4600 civarında top mermisi atıldığını söyleyebiliriz." şeklinde ifade bulurken edebî metinde "Kustu Mehmetçik'in aylarca durup karşısına, döktü karnındaki esrarı hayasızcasına." şeklinde ifade bulmuştur.
- ✓ Tarihî metinler düşünce ağırlıklıdır, edebî metinlerde duygular ön plandadır.
- ✓ Tarihî metinlerde gerçeklik olduğu gibi verilirken edebî metinlerde kurmacanın veya hayallerin ön planda olduğu görülür.
- ✓ Tarihî metnin amacı bilgi vermektir, edebî metnin amacı estetik bir zevk uyandırmaktır.
- ✓ Tarihî metinler, sebep-sonuç ilişkisi içinde incelenir; edebî metinlerde ise böyle yapı önceliği güdülmez.

Örnek-2

Aksu Köprüsü'nü yeniden yaparak
İşte bu Maraş'a girdi İngiliz
Yanlarında Zeytinli Ermenilerimiz
Önlerinde Trasanta rahipleri bandosu ve çiçeklerle
Şeyhadil'de karşılandılar
Alkışlandılar hükümet alanında

Sonra bu çılgın eller ağızlar
Aynı sözlerle karşılayacaktır Fransız'ı
"Hurra, hurra, kahrolsun Türkler, yaşasın Fransa"

Kahrolmadı Türkler
Kahrolmadı, Türk'ü Türkmen'iyile Maraşlı
Düşündü başını önüne eğip
Birleşti, kocaman bir yürek oldu

Kente yayıldı Fransız'ın kaçtığı haberi
Kentten dağlara yayıldı
Vardı Mustafa Kemal'in kulağına
İlk yengi
Saldırgan, ettiğin çok acı çekti

Bu dizelerde anlatılan tarihî gerçeklik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kurtuluş Savaşı B) Balkan Savaşı
C) Çanakkale Savaşları D) II. Dünya Savaşı
E) Kut'ül Amare Kuşatması

Çözüm-2

Empty grid area for the solution.

Edebiyat-Din İlişkisi

Din; insanların Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmasını ve tapınmasını sistemleştiren toplumsal bir kurumdur. Din, insanlıkla birlikte var olmuş bir inanç sistemidir. Dinin, insanların yaşamını düzenleyen ve kültürü biçimlendiren bir yapısı vardır. Türk kültürü de dine göre şekillenmiştir. İslamiyet öncesinde Türklerde Şamanizm ve Gök Tanrı inançları yaygındır. İslamiyet'in kabul edildiği dönemlerde bazı Türk boylarının Manihaizm ve Budizm dinlerini kabul ettiği görülür. Türk tarihinde ve edebiyatında İslamiyet'in kabulü büyük bir dönüm noktası olarak bilinmektedir. İslamiyet'in kabulüyle Türk edebiyatında içerik ve şekil bakımından ciddi değişiklikler olmuştur. Mesnevi, gazel, kaside vb. nazım şekilleri İslamiyet'in kabulüyle Türk edebiyatına girmiştir. Aynı şekilde içerik açısından Allah, peygamber sevgisi, tasavvuf düşüncesi vb. İslami düşünceler Türk edebiyatında görülmeye başlamıştır.

*Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlam seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlam seni*

Yunus Emre

Din ve edebiyat etkileşim içindedir. Din nasıl edebiyatı etkiliyorsa edebiyat da dini etkilemektedir. Edebî eserlerde toplumun yaşam biçimi anlatılır. Yaşam biçimini yani kültürü şekillendiren en önemli unsur dindir. Bu yüzden edebî eserlerde dinî öğeleri görmek mümkündür. Ayrıca din kendi düşüncelerini yansıtmak için edebiyattan yararlanır. Ahmet Yesevi, tasavvuf düşüncesini hikmetleriyle anlatır. Mevlana, İslam'ın özündeki evrensel sevgiyi *Mesnevi*'siyle dile getirir.

İslamiyet Öncesi Dinî Metin Örneği

Dharma yağmurunu yağdıracaklara; ulu öğreti davulunu çalıp tınlatacaklara; ulu öğreti borusunu üfleyeceklerle; ulu öğreti tuğunu yukarı kaldıracaklara; ulu öğreti ışığını yukarı doğru yükselteceklerle; sonra bütün canlı yaratıkları rahat, mutlu, kazançlı duruma getirmek dileğiyle uzun süre öğreti sadakası verip, yoldan çıkmışları yola sokup ulu ödüle, karşılığa ulaştırıp, sonsuz mutluluğu tanıttiracaklara; böylesi, benzer bütün büyü bilgili Budalara, o adı yüceltilmişlere; vücudumla, dilimle, gönlümle, tam zamanında kafamı eğip temiz inançlı gönülle secde ederek başımla saygıyla eğilirim.

Altun Yaruk

Örnek-3

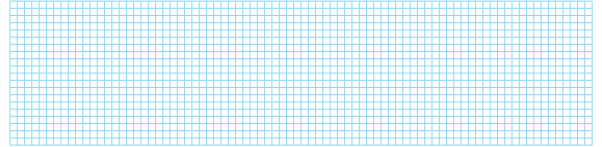

Ayet ayet sure sure yürüdüler
Mekke'den Medine'ye erdiler
Gün oldu Mağaraya girdiler
Örümcek ağını pekiştirdi bir gecede bin yıllık
Güvercin bir kerede bıraktı sıcak yumurta
Yeni doğum yumurtası bir yıllık
İnançsızlar, sedefsizler gelip gelip döndüler
Değişimi büyük dönüşümü
Taş içindeki atan bir çift kalbi
Göremediler, işitemediler, sezemediler

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İslami unsurlar barındırmaktadır.
- B) Tarihî olaylara atıfta bulunulmuştur.
- C) Bir davranış eleştirilmiştir.
- D) Edebî sanatlardan yararlanılmıştır.
- E) Övgü belirten ifadeler kullanılmıştır.

Çözüm-3

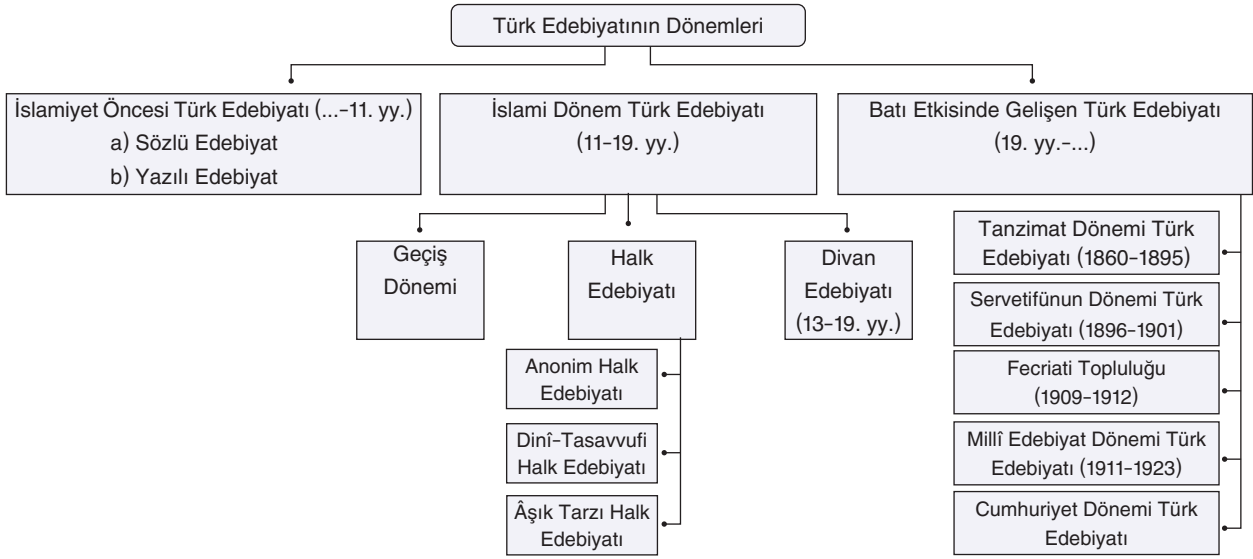

TEST - 1'İ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri

Bir milletin tarih boyunca yaşadıkları, sahip olunan dili ve edebiyatı etkiler. Türk edebiyatı da tarihî olaylar çerçevesinde şekillenmiştir. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki temel ölçütler dil, din, tarihî olaylar, coğrafya, lehçe ve şive farklılıklarıdır. Türk edebiyatının başlangıcından bugüne tarihî dönüm noktaları baz alınarak yapılan temel sınıflama şu şekildedir:

- ✓ İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatı
- ✓ İslami Dönem Türk edebiyatı
- ✓ Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Edebiyatı

Başlangıçtan İslamiyet'in kabul edilmesine kadar olan dönemdir. Bu dönemde sözlü ürünler ön plandadır. Sav, sagu, koşuk ve destan bu dönemdeki sözlü ürünlerdir. Bu dönem edebiyatı, yabancı etkilerden oldukça uzaktır. Edebî eserlerinin çoğu anonimdir.

Bu dönem edebî ürünlerin bir kısmı da yazılı ürünlerdir. Yazılı ürünlerden en önemlisi şüphesiz *Köktürk Kitabeleri*'dir. Taş kitabeler üzerine yazılan bu eserler, Türk adının geçtiği ilk eser olarak bilinmektedir. Dış etkilerin az olduğu bu dönem eserleri, zaman zaman manzum ve mensur olarak yazılmıştır. Mensur eserlerin akıcı, sade bir dille yazıldığı görülür. Bu döneme ait önemli yazılı ürünlerin çoğu Uygur Dönemi'ne ait, Mani ve Buda dinlerinin etkisinde yazılan eserlerdir. *Altun Yaruk*, *Sekiz Yükme*, *İrk Bitig*, *Kalyanamkara Papamkara* bu döneme ait eserlerdendir.

İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatından örnekler

Etil suvi aka turur Kaya tübi kaka turur Balık telim baka turur Kölün takı kügerür Koşuktan	Günümüz Türkçesiyle İtil suyu akar durur Kaya dibini oyar durur Bütün balıklar bakar durur Gölü bile taşırlar.
Erdi aşın taturgan Yawlak yagıg kafurgan Ograk süsin kaytargan Bastı ölüm ahtarü Sagudan	Günümüz Türkçesiyle (o konuklarına) Yemeğini tat-tıran, kötü düşmanı kaçırılan (ve) Oğrak ordusunu geri püskürten (bir yiğit) idi.

İslami Dönem Türk Edebiyatı

Türkler VII. yüzyıldan itibaren İslamiyet'i kabul etmeye başlamıştır. İslamiyet'le birlikte Türk edebiyatında değişiklikler yaşanmıştır. İslamiyet'in kabulüyle edebiyatımızda İran ve Arap edebiyatından alınan yeni türler, şekiller kullanılmıştır. Bu dönemde edebiyatımıza gazel, kaside, mesnevi, ilahi, nefes gibi yeni edebî türler girmiştir.

Geçiş Dönemi

İslami dönem Türk edebiyatının ilk eserlerinin verildiği dönemdir. Bu dönem eserlerinde İslamiyet'in derin etkisinin yanında, yer yer İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatının da etkilerine rastlanmaktadır. İslam kültürü etkisinde meydana getirilmiş eserler arasında elimizde bulunan ilk örnekler; *Kutadgu Bilig*, *Divanü Lûgati't-Türk*, *Atebetü'l Hakayık* ve *Divan-ı Hikmet*'tir. Geçiş Dönemi sonrası Türk edebiyatı, divan edebiyatı ve halk edebiyatı olarak gelişimini devam ettirmiştir.

Geçiş Dönemi Türk edebiyatından örnekler

Gâfilgerge dünyâ kerek âkılgerge ukbâ kerek
Vâizlerge minber kerek mence sen ok kerekisin
Hoca Ahmed benim atım tûni küni yanar otım
İkki cihânda ümidim mence sen ok kerekisen
Divan-ı Hikmet'ten

kardu: Zemheri sıralarında su üzerinde yüzen fındık büyüklüğündeki buz parçalarıdır. Şu parçada dahi geçmiştir:

Kardunu yinçü sakınmanig
Tuzgunı mançu sizinmeng
Bulmaduk nenğge sewinmeng
Bilgeler anı yirer

"Karduyu inci sanmayın, armağanı ücret sanmayın, bulunmuş nesneye sevinmeyin, bilgiler onu yererler."

Divanü Lûgati't-Türk'ten

Divan Edebiyatı

Divan edebiyatı, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'da İslam etkisinde gelişen ve XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yerini Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatına bırakan edebiyattır.

Divan edebiyatının oluşmasında Arap ve İran edebiyatlarının etkisi büyüktür. "Divan", şairlerin şiirlerini topladıkları eserlere verilen addır. Divan kelimesinin bu dönem edebiyatının isimlendirilmesinde kullanılması, şiirin bu dönemde çok önemsenmesinden ve şiirlerin "divan" adlı eserlerde toplanmasından kaynaklanmaktadır.

Divan edebiyatından örnekler

Öyle sermestem ki idrâk etmezem dünyâ nedir
Ben kimim sâkî olan kimdir mey ü sahbâ nedir

Gerçi cânândan dil-i şeydâ için kâm isterem
Sorsa cânân bilmezem kâm-ı dil-i şeydâ nedir

(...)

Hikmet-i dünyâ vü mâfihâ bilen ârif değil
Ârif oldur bilmeye dünyâ vü mâfihâ nedir

Âh u feryâdın Fuzûlî incidiptir âlemi
Ger belâ-yı aşk ile hoşnûd isen gavgâ nedir

Fuzuli, *Gazel*

İlme sa'y eylememekten hazer et
İlm ü sa'y ikisi birdir nazar et

Bulamaz ilm bilâ-sa'y vücûd
Biri gitse biri olur nâbûd

Dahi emr eyledi ol sâhib-i ilm
Mehdden lahde dek ol tâlib-i ilm

Nabi, *Hayriyye*

Bu dönem edebiyatında bireysel konular ağırlık taşımaktadır. Arapça ve Farsça kelimelerin kullanılmaya başlandığı, edebiyatımızda dinî konuların ön plana çıktığını görülür. Okuduğunuz şiirdeki hilal, kamer, şal, atlas, felek gibi kelimeler başka dillerden dilimize girmiş kelimelerdir.

Bu dönemde dörtlülkle beraber edebiyatımız için yeni bir nazım birimi olan beyit ve bent kullanılmıştır. Aruz ölçüsü kullanılmıştır. Divan edebiyatında şiir ön plana çıkmıştır. Bunun yanında mensur eserler de verilmiştir. Mensur eserlerde genellikle ağır bir dil kullanılmıştır. Bu dönemde hikâyelerin işlevini, mesnevi denilen ve binlerce beyitten oluşan nazım şekli üstlenmiştir.

Halk Edebiyatı

Halk edebiyatı kendi içinde üçe ayrılmaktadır:

- ✓ **Anonim Halk Edebiyatı:** Halkın içinde ortaklaşa bir şekilde oluşturulan ürünleri içeren edebiyattır. Bu edebiyatta mâni, türkû, bilmece, ninni, ağıt gibi kim tarafından oluşturulduğu bilinmeyen ürünler yer alır.
- ✓ **Âşık Tarzı Türk Halk Edebiyatı:** Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra âşık olarak adlandırılan kişilerce ortaya konan kendine özgü ve içeriği olan halk edebiyatı koludur. Âşık edebiyatı İslamiyet öncesindeki ozanlık geleneğinin devamı niteliğindedir. Âşık edebiyatında sadece lirik konular işlenmemiş, dinî ve didaktik konulara da yer verilmiştir.
- ✓ **Dinî-Tasavvufi Türk Halk Edebiyatı:** Geçiş Dönemi'nin önemli isimlerinden Ahmet Yesevi ile başladığı düşünülen tasavvuf düşüncesini ele alan halk edebiyatı koludur. Tekkelerde, dergâhlarda yetişen insanlara tasavvuf anlayışının öğretilmesini amaçlayan bir edebiyattır.

Halk edebiyatından örnekler

Ayna attım çayıra,
Şavkı düştü bayıra,
Erenler el kaldırın
İşim döndü hayıra

Mani Örneği

Bülbüle gülzâr gerek
Tûtiye şeker gerek
Sarrafa gevher gerek
Lâilâhe illalâh

İlahi Örneği

Emrah şahin almış bugün yalçını
Yel estikçe döker bele saçını
Arz-ı hâl eyledim visal bacını
İnci dişlerini dizmeye durdu

Koşma Örneği

Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

Türk edebiyatı, XIX. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde her alanda görülen yenileşme hareketlerinden etkilenmiştir. Tazimat'ın ilanıyla birlikte Batı medeniyetinin örnek alındığı ortaya konmuştur. Bu yöneliş Türk edebiyatını da derinden etkilemiştir. Batı düşüncesi ve Batı edebiyatından birçok çeviri yapılmıştır.

Şiir gibi diğer edebî türler de bu dönemde önemsenmeye başlanmıştır. Hak, özgürlük, adalet gibi yeni kavramların edebî eserlerde işlendiği görülür. Nesir türünde roman, hikâye ve tiyatro gibi türlerin ilk örneklerinin verildiği görülür.

Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı kendi içinde dönemlere ayrılmıştır:

- ✓ Tanzimat Dönemi
- ✓ Servetifünun Dönemi
- ✓ Fecriati Dönemi
- ✓ Millî Edebiyat Dönemi
- ✓ Cumhuriyet Dönemi

Batı etkisindeki Türk edebiyatından örnekler

Terkib-i Bent

Ayinesi işdir kişinin lafa bakılmaz
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde
İnsana sadakat yakışur görse de ikrah
Yardımcısıdır doğruların Hazret-i Allah

Ziya Paşa
Tanzimat Dönemi'nden

Afrika

Afrika dediğin bir garip kıta
El bilir âlem bilir
Ki şekli bozulmasın diye Akdeniz'in
Hâlâ eskisi gibi çizilir
Haritalarda

Cemal Süreya
Cumhuriyet Dönemi'nden

Örnek-4

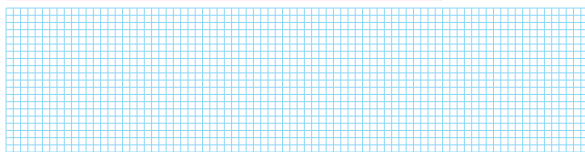

- I. İslamiyet'in kabulü
- II. Tanzimat Fermanı'nın ilanı
- III. Harf İnkılabı

Bu tarihî olaylardan hangilerinin Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında etkisi olduğu söylenemez?

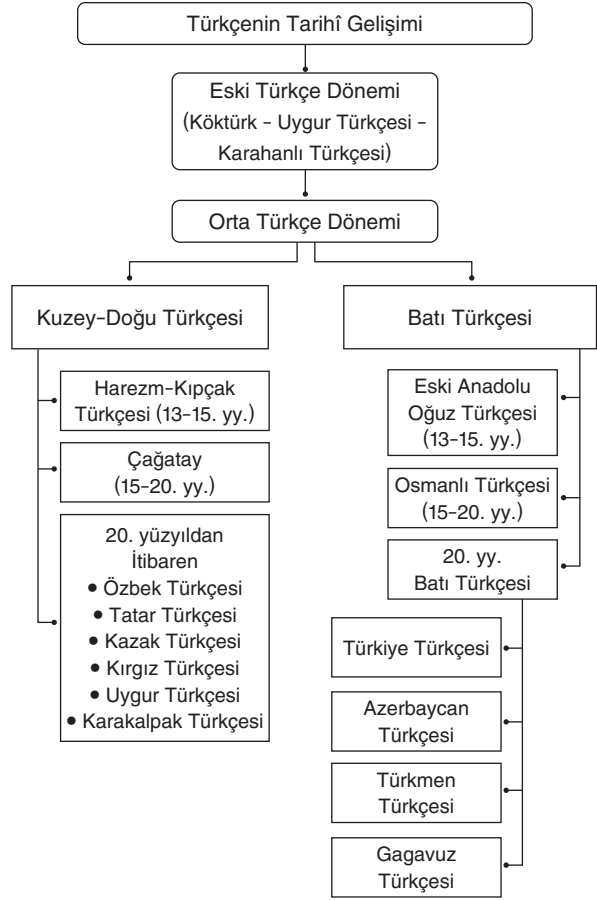
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Çözüm-4

TEST - 2'Yİ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

Türkçenin Tarihî Gelişimi

Eski Türkçe

- ✓ Türk yazı dilinin ilk devresi olan Eski Türkçe, VIII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar kullanılan yazı dilidir.
- ✓ Köktürk, Uygur ve Karahanlı dönemlerini içine almaktadır.
- ✓ Eski Türkçeden daha önceki devir ise Türkçenin karanlık devridir.
- ✓ Bu dönemde Köktürk, Uygur ve Arap alfabesi kullanılmıştır.
- ✓ Eski Türkçenin bilinen ilk yazılı eseri *Köktürk Kitabeleri*'dir. Uygurlardan kalan dinî metinler ve İslami dönem Türk edebiyatının ilk ürünleri Geçiş Dönemi eserleri (*Kutadgu Bilig*, *Divanü Lûgat'it-Türk*, *Atebetü'l-Hakayık*, *Divan-ı Hikmet*) Eski Türkçe ile yazılmıştır.

- ✓ Türkçenin bilinen ilk örnekleri İslamiyet öncesi döneme aittir. İslamiyet öncesi Türk edebiyatı, VIII. yüzyıldan başlayarak Türklerin İslamiyet'i kabul ettiği XI. yüzyıla kadar sürer. İslamiyet öncesi Türk edebiyatı sözlü ve yazılı dönem olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Sözlü Edebiyat Dönemi

- ✓ Yazının bulunmadığı dönemlerde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Dinî törenlerde üretilmeye başlanmış, kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.
- ✓ Sözlü edebiyat döneminde sığır, şölen, yuğ gibi törenlerde saygın ve kutsal bir kişiliğe sahip olan ozan şamanlar; kopuz çalarak koşuk, yır (türkü) ve sagular söylemiştir.
- ✓ Kim tarafından söylendiği bilinmeyen (anonim) ürünler verilmiştir.
- ✓ Sözlü edebiyat dönemi edebî türleri; sav, sagu, koşuk ve destandır.

Yazılı Edebiyat Dönemi

Yazılı Edebiyat Dönemi'nin bilinen ilk ürünü Köktürk Kitabeleri'dir. Bu kitabeler Türk adının geçtiği ilk yer olarak bilinmektedir. VIII. yüzyılda yazılan bu anıtlar Vezir Tonyukuk, Bilge Kağan ve Kültigin Kağan adına yazılmıştır.

Köktürk Kitabeleri

Köktürk alfabesiyle yazılan bu kitabeler 19. yüzyılda Danimarkalı Türkolog W. Thomsen tarafından bilim âlemine tanıtılmıştır. Bu kitabeler anlatımı bakımından gelişmiş bir dil ürünü olduğunu göstermektedir.

Bu dönemde en çok eser, Uygurlar Dönemi'nde verilmiştir. Bu eserlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

İrk Bitig (Fal Kitabı): Köktürk alfabesiyle yazılan bir fal ve büyü kitabıdır.

Altun Yaruk (Altın Işık): Budizm'in temellerini, felsefesi ve Buda'nın hayat hikâyelerini anlatan çeviri bir kitaptır.

Sekiz Yükme (Sekiz Yiğın): Budizm'e ait düşünce ve inanışları anlatmak için yazılmış bir eserdir. Çinceden çevrilen eserde Budizm'in uygulamaları hakkında bilgiler verilmiştir.

Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi (İyi Düşünceli Şehzade ile Kötü Düşünceli Şehzade): İyi yürekli bir şehzadenin canlılara yardım etmek için çıktığı macera dolu bir yolculuk anlatılmaktadır. Budizm felsefesini anlatan bir hikâyedir.

Eski Türkçe ile yazılan diğer eserler İslamiyet'in kabulünden sonra yazılan Geçiş Dönemi eserleridir. *Kutadgu Bilig, Divanü Lügati't-Türk, Atebetü'l-Hakayık, Divan-ı Hikmet* Eski Türkçe ile yazılmış eserlerdir.

Orta Türkçe

- ✓ Orta Türkçe, XIII. yy'dan itibaren, siyasi bölünmelerle birlikte ortaya çıkan bağımsız şiveler ve dil gruplarının oluştuğu dönemdir.
- ✓ Bu dönemde Kuzey-Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi olmak üzere iki Türk yazı dili meydana gelmiştir.

Kuzey-Doğu Türkçesi

- ✓ Orta Türkçenin en verimli koludur. Selçuklulardan başlayarak Osmanlı ve Türkiye Türkçesine kadar devam eden bir bütünlük arz eder.
- ✓ Batı Türkçesinin temelinde Oğuz Türkçesi bulunur. Oğuz Türkçesi, Azerbaycan'dan Balkanlara kadar kullanılan bir Türkçedir.

Batı Türkçesi

- ✓ Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak üç yazı diline ayrılır:

Eski Anadolu Türkçesi: XIII-XV. yüzyıllarda Anadolu'da kullanılan Türkçedir. Selçuklu, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı'nın güçlenme dönemlerini kapsamaktadır. Bu dönem Türkçesi, Osmanlı Türkçesine göre daha açık ve anlaşılır bir dil görünümü sunar.

Osmanlı Türkçesi: Batı Türkçesinin en uzun dönemini kullanılan yazı dilidir. XV. yüzyılın sonlarından XX. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. Bu dönemde Türkçeye birçok yabancı kelime girmiştir. Özellikle Arapça ve Farsça kelimeler yoğunluktadır. Bu kelimelerle birlikte gramer yapıları da kullanılmıştır. Osmanlıca ağır ve süslü bir dil izlenimi sunar.

Türkiye Türkçesi: Türkiye Türkçesi, Millî Edebiyat Dönemi'nden günümüze kadar devam eden yazı dili devresidir. Bu nedenle Osmanlıcada sıkça kullanılan bazı kelimelerin kullanılmadığı, Türkçeye yabancı dillerden giren gramer yapılarının etkisini giderek yitirdiği görülür.

Genç Kalemler dergisinde Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem tarafından ortaya atılan Yeni Lisan düşüncesi; dönemin aydınlarınca kabul görmüş, bununla birlikte edebî eserlerde de sade ve açık bir dil kullanılmaya başlanmıştır. Standart dil olarak İstanbul Türkçesi belirlenmiş, yazarar eserlerinde İstanbul Türkçesini baz almışlardır. Cumhuriyet Dönemi'nde devletin de desteğiyle dili sadeleştirme çalışmaları devam etmiştir. 1932'de açılan Türk Dil Kurumunun, Türkiye Türkçesinin gelişimine katkısı olmuştur.

Türklerin Kullandığı Alfabeler

Çok köklü bir geçmişi olan ve farklı coğrafyalarda kullanılan Türkçe, farklı alfabelerle yazılmıştır. XI. yüzyıla kadar olan dönemde Köktürk alfabesiyle birlikte Uygur alfabesi kullanılmıştır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arap alfabesi kullanılmıştır. XX. yüzyılda Latin ve Kiril alfabelerinin kullanıldığı görülür. Türklerin başlangıçtan bu yana kullandığı alfabeler aşağıdaki gibidir:

Köktürk (Orhun) Alfabesi: Köktürk alfabesi Hunlar, Köktürkler tarafından kullanılmış bir alfabedir. Alfabede 38 harf bulunmaktadır. Bunlardan 4'ü ünlü, 26'sı ünsüz, 8'i birleşik harftir. Köktürk alfabesiyle yazılan en önemli eser, Köktürk Kitabeleri'dir. Köktürk alfabesinin bir süre Uygurlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Uygurlara ait olan *İrk Bilig* adlı eser, Köktürk alfabesiyle yazılmıştır.

Uygur Alfabesi: 18 harften oluşan Uygur alfabesi, 4'ü sesli diğerleri sessiz harflerden oluşmaktadır. Harfler sağdan sola ve birbirine bitişik olacak şekilde yazılır. İslamiyet'in kabulünden sonra da kullanılmaya devam etmiştir. Yazılı Dönem ürünlerinin büyük kısmı bu alfabeyle yazılmıştır. Bu alfabeyle yazılan eserler arasında *Kalyanamkara Papamkara*, *Altun Yaruk*, *İrk Bitig* ve *Kutadgu Bilig*'in bir nüshası bulunmaktadır.

Arap Alfabesi: İslamiyet'in kabulünden sonra kullanılmaya başlayan Arap alfabesi, 28 harften oluşur. Türklerin en uzun süre kullandığı alfabedir. Osmanlıcada bazı sesleri karşılamak için Arap alfabesinde olmayan "p", "j", "ç" harfleri de kullanılmıştır. Üç sesli harften oluşan bu alfabe soldan sağa yazılmaktadır. Harflerin başta ortada ve sonda farklı şekilleri bulunabilir. Geçiş Dönemi eserlerinin bir kısmı ve Osmanlı Türkçesinin tamamı bu alfabe ile yazılmıştır. Türkiye'de, 1 Kasım 1928'de ilan edilen Harf İnkılabı'yla birlikte yerini Latin alfabesine bırakmıştır.

Kiril Alfabesi: Kiril alfabesi, Orta Asya Türk cumhuriyetlerinde kullanılmış bir alfabedir. Rus alfabesinin Türkçeye uyarlanmış bir şekli olan bu alfabe Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (Sovyet Rusya) egemenliği altındaki Türki Cumhuriyetlerde kullanılmıştır. Kiril alfabesinde 11'i sesli 38 harf harf bulunmaktadır. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte bazı Türki Cumhuriyetler Latin alfabesine geçmiştir. Bazıları da hem Latin hem de Kiril alfabesini kullanmaya devam etmektedir.

Latin Alfabesi: Latin alfabesi 21 sessiz ve 8 sesli harften oluşan bir alfabedir. İlk olarak Azeri Türkleri tarafından kullanılmıştır. Türkiye'de Harf İnkılabı ile birlikte 1928'de kullanılmaya başlanmıştır. Bugün Türki Cumhuriyetlerde de kullanılmaya başlanılan bir alfabedir.)

Örnek-5

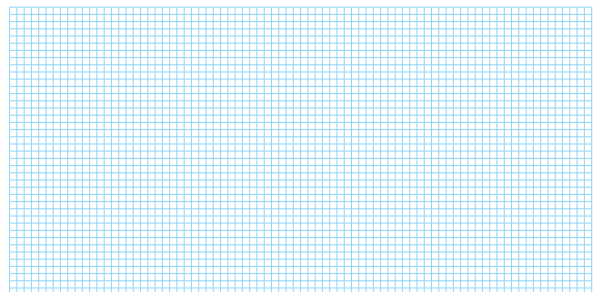

- I. Köktürk Dönemi yazılı ürünleri
- II. Uygur Dönemi yazılı ürünleri
- III. Karahanlı Dönemi yazılı ürünleri

Numaralanmış edebî ürünlerden hangileri Eski Türkçe Dönemi içinde değerlendirilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Çözüm-5

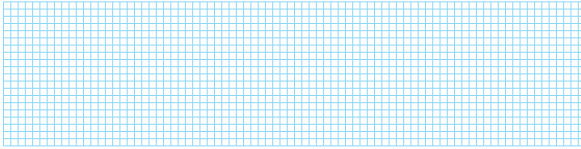
Örnek-6

Dil ve anlatım bakımından değerlendirildiğinde aşağıdaki dizelerden hangisinin Türkçenin farklı bir dönemine ait olduğu söylenebilir?

- A) Yaşamaktan öte özür bulamayınca aşka
Sonuçları bir bir gözden geçiriyorum
- B) Ölürsün... Kapanır yollar geriye
Ben mezarla sırdaş olur, beklerim
- C) Yunus senin âşık canın ezelf âşıklar ile
Ol Allah'ın dergâhında cevân ü seyrânda idim
- D) Sakın bir söz söyleme... Yüzüme bakma sakın
Sesini duyan olur, sana göz koyan olur
- E) Kalindeki cama bir taş değer, dosttandır
Kırılınca anlaşılır kalbin camdan olduğu

Çözüm-6

Örnek-7

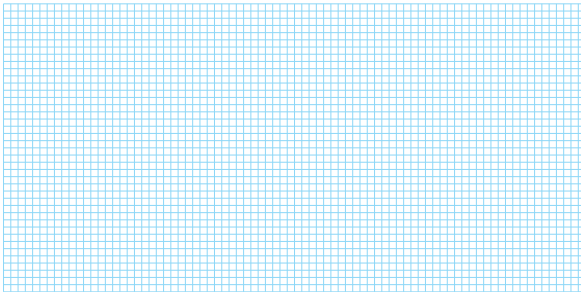

SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) egemenliği altındaki Türk Cumhuriyetlerinin kullandığı alfabedir. 1992 yılında bağımsızlığını kazanan Türki Cumhuriyetlerden bazıları bugün de bu alfabeği kullanmaktadır. Bu alfabe 11' sesli olmak üzere 38 harften oluşmaktadır.

Bu parçada sözü edilen alfabe aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Latin alfabesi B) Kiril alfabesi
- C) Arap alfabesi D) Uygur alfabesi
- E) Köktürk alfabesi

Çözüm-7

TEST - 3'Ü ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

DİL BİLGİSİ

Noktalama İşaretleri

Nokta (.)

- ✓ Anlamca tamamlanmış cümlelerin sonunda kullanılır.
Affetmek ve unutmak, iyi insanların intikamıdır.
- ✓ Bazı kısaltmaların sonunda kullanılır.
Asb. (Astsubay), Prof. (profesör), Cad. (cadde) vb.
- ✓ Tarih yazımında gün, ay, yıl gösteren sayıların arasında kullanılır.
10.10.1990 tarihinde doğdum.
- ✓ Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.
3. (üçüncü), XV. (on beşinci) vb.
- ✓ Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için kullanılır.
15.30'da buluşalım.

Virgül (,)

- ✓ Eş görevli sözcük ve söz öbekleri arasında kullanılır.
Sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller...
- ✓ Sıralı cümleleri ayırmak için kullanılır.
Umduk, bekledik, düşündük.
- ✓ Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş özneyi belirtmek için öznenin sonra kullanılır.
Hücre, ince bir zar içindeki protein ve çekirdekten oluşmuş organizmanın en küçük yapısıdır.
- ✓ Seslenme sözcüklerinden, hitaplardan sonra kullanılır.
*Sevgili Dostum,
Değerli Arkadaşım,*
- ✓ Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra konur.
Adana'ya yarın gideceğim, dedi.
- ✓ Onaylama ve ret ifade eden kelimelerden sonra kullanılır.
Evet, buraya bir daha gelmek isterim.

DİFnot

- ✓ Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da/de bağlacından sonra virgül konmaz.
- ✓ Şart ekinde sonra virgül konmaz.
- ✓ Zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül kullanılmaz. Birbiri ardınca sıralanan zarf-fiiller arasında virgül konabilir.

Noktalı Virgül (;)

- ✓ Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için kullanılır.
Doluya koydum, almaz; boşa koydum, dolmaz.
- ✓ Cümle içinde virgülle ayrılmış türler, örnek kümeler ya da değişik örnekler arasında kullanılır.
Türkiye, İngiltere, Azerbaycan ülke; Ankara, Londra, Bakü başkenttir.
- ✓ İki den fazla eş değer öge arasında virgül bulunan cümlelerde öznen den sonra kullanılabilir.
Ahmet; hırslı, öfkeli, hırçın ve şımarık biriydi.

İki Nokta (:)

- ✓ Kendinden sonra açıklama yapılacak ve örnek verilecek cümle nin sonuna konur.
Türkçede isim türünden kelimeler şunlardır: sıfat, zamir, zarf, edat...
- ✓ Doğrudan anlatımlarda aktarılan sözden önce kullanılır.
Adam aniden sordu: "Neden geldin?"

Üç Nokta (...)

- ✓ Herhangi bir nedenle tamamlanmamış, eksik bırakılmış cümlelerin sonuna konur.
Ey kimsesiz, avare çocuklar, hele sizler, hele sizler...
- ✓ Kaba sayıldığı için ya da başka bir sebepten dolayı bir yazıda söylenmek istenmeyen sözler yerine konur.
Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.
- ✓ Alıntılarda alınmayan sözler ve bölümler yerine konur.
...bugün daha çok neşeliydi. Etrafına bakındı ve birden eşini gördü...

DiFnot

- ✓ Üç nokta yerine iki veya üçten daha çok nokta kullanılmaz.
- ✓ Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

Soru İşareti (?)

- ✓ Soru anlamı içeren sözcük ya da cümlelerden sonra konur.
Dün saat kaçta kadar ders çalıştın?
- ✓ Doğruluğundan emin olunmayan bilgiler için araç içinde kullanılır.
Fuzuli 1496 (?) yılında doğmuştur.
- ✓ Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur:
*Gümrükteki memur başını kaldırdı:
— Adınız?*

Ünlem İşareti (!)

- ✓ Duyguları anlatan cümle veya ünlemlerden sonra konur.
Eyvah! Ne yer ne yâr kaldı!
- ✓ Küçümseme, alay, güvensizlik anlamı kazandırılmak istenen sözün yanında araç içinde kullanılır.
Çok düşüncelisin (!) teşekkür ederim.

Kısa Çizgi (-)

- ✓ Satıra sığmayan sözcükleri satır sonunda hecelelerinden bölmek için kullanılır.
Sabaha kadar çok yoruldu fakat çalışmaya devam etti.
- ✓ Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur.
Doğu'nun incisi -Van- her geçen gün daha fazla turist çekiyor.

Uzun Çizgi (—)

- ✓ Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.
*— Nüfus kâğıdın yok mu senin?
— Ne iş yaparsın?*

Tırnak İşareti (" ")

- ✓ Başkasına ait sözlerin başında ve sonunda kullanılır. Tırnak işareti (" ") kullanılan cümlelerde bir daha tırnak işareti kullanmak gerekirse tek tırnak (' ') kullanılır.
Annesi kıza, "Fazla oyalanma. Kardeşini görürsen 'Annen seni çağırıyordu.' dersin." diye seslendi.

Yazım Kuralları

Ses Olayları ile İlgili Yazım Kuralları

- ✓ Sert ünsüzle biten kelimelere gelen ekler sert ünsüzle devam eder ve bu yazıda gösterilir. Sert ünsüzler f, s, t, k, ç, ş, h, p sesleridir.

Kardeş-çe (-ca, -ce)

- ✓ Sert ünsüzle biten sayılara (rakamlara) getirilen ekler de sert ünsüzle yazılmalıdır.

1995'te (bin dokuz yüz doksan beşte)

- ✓ Dilimize yabancı dillerden giren bazı sözcüklerde yumuşama görülmez.

Hukuku, sanatın. vb.

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

- ✓ Cümle büyük harfle başlar.

İyilik ve tevazu, bütün düşmanlıkları yok eder.

- ✓ Özel isimler büyük harfle başlar.

Yarın Ankara'ya gideceğim.

- ✓ Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

Doğum tarihim 1 Eylül 1982'dir.

- ✓ Tabela ve levha yazılarındaki sözcükler büyük harfle başlar.

Otobüs Durağı, I. Blok...

- ✓ Kitap, bildiri, makale vb. adları büyük harfle başlar.

Dünya edebiyatında ilk roman örneği Don Kişot'tur.

- ✓ Kişi adlarının öncesinde ve sonrasında saygı ve unvan için kullanılan sözcükler büyük harfle başlar.

Fatih Sultan Mehmet, Ali Bey, Fatma Hanım...

- ✓ Kişi adlarından sonra kullanılan akrabalık bildiren sözcükler küçük harfle yazılır.

Ayşe teyzem yıllarca bizimle birlikte yaşadı.

- ✓ Mekân, köprü, anıt, meydan, mahalle, cadde vb. adları karşılayan sözcüklerin hepsi büyük harfle başlar.

Topkapı Sarayı, Ümit Burnu, Boğaziçi Köprüsü...

- ✓ Kurum, kuruluş ve kurul adları büyük harfle başlar.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, Marmara Üniversitesi...

- ✓ Tarihî olayları, oluşumları, dönemleri ifade eden sözcükler büyük harfle başlar.

Orta Çağ, İstanbul'un Fethi, Sivas Kongresi, Tanzimat Dönemi...

- ✓ Millet, devlet, ırk, dil, din, mezhep, boy, kavim adları büyük harfle başlar.

İslam, Arap, Türk, İngiltere, Fransız...

- ✓ Doğu, batı kelimeleri düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır.

Tanzimat Dönemi'nde Batı düşüncesinin etkin olduğu görülür.

- ✓ Yön adları özel ismin önünde kullanılırsa büyük harfle, devamında kullanılırsa küçük harfle başlar.

Amerika'nın kuzeyi kara kışa teslim oldu.

Yarın Doğu Anadolu'da kar yağışı bekleniyor.

- ✓ Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen (terim) anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.

Dünya, Güneş'in etrafında 365 günde turunu tamamlar.

Haberi duyunca dünyalar kadar sevindi.

Bağlaç Olan "de"nin Yazılışı

- ✓ de, da bağlacı ayrı yazılır ve genellikle cümleye "üstelik, bile" anlamı katar. Bağlaç olan "da, de" hiçbir zaman "ta, te" biçiminde yazılmaz.

Sınava sen de katılacak mısın?

Bulunma Hâli Eki Olan "-de"nin Yazılışı

- ✓ Eklendiği sözcüğe, "bulunma, kalma" anlamı yükler ve sözcüğü genellikle dolaylı tümleş yapar.

Okulda ders çalışacağım.

"ki" Bağlacının Yazılışı

- ✓ "ki" bağlacı her zaman ayrı yazılır. İki cümleyi birbirine bağlar. "Sanki, oysaki, mademki, belki, hâlbuki, çünkü, eğerki, meğerki, illaki" sözcüklerinde ise karışmış olarak bitişik yazılır.

Tam sınıftan çıkacaktım ki öğretmen geri geldi.

"mı, mi, mu, mü"nün Yazılışı

- ✓ Soru edatı "mı, mi, mu, mü" ayrı yazılır. Edata gelen ekler birleşik yazılır.

Okudu mu?, Okur muydun?, ...

DİFnot

Olumsuzluk eki, ünlü uyumuna girince "-mı, -mi" şeklini alabilir. Soru eki ile karıştırılmamalıdır.

Bugün okula gitmiyorum.

Kısaltmaların Yazılışı

Kısaltma; bir sözcüğün, terimin veya özel adın, içerdiği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesidir.

- ✓ Kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları her sözcüğün ilk harfinin büyük yazılmasıyla yapılır.

TDK (Türk Dil Kurumu) 1932'de kuruldu.

KB (Kutadgu Bilig); TD (Türk Dili), TK (Türk Kültürü), TDED (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi); B (batı), D (doğu) G (güney)...

- ✓ Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarıyla ölçülerin dışında kalan sözcüklerin kısaltmasında ilk harfle birlikte sözcüğü oluşturan temel harfler dikkate alınır.

Alm. (Almanca) Türkiye'de en çok tercih edilen yabancı dillerdendir.

- ✓ Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde sözcüğün okunuşu esas alınır.

Domatesi üç kg'dan fazla alma.

- ✓ Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.

TSK'nin başarılı operasyonları göğsümüzü kabartıyor.

- ✓ Kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir sözcük gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır.

TÜBİTAK'ın onayladığı projelerde birçok genç beyin yer alıyor.

Bazı Kısaltmalar Dizini

Alb.	Albay
Apt.	Apartman
AR-GE	Araştırma geliştirme
Av.	Avukat
B	Batı
bs.	Baskı
Bşk.	Başkan
cm	Santimetre
coğ.	Coğrafya
çev.	Çeviren
db.	Dil bilgisi
dk.	Dakika
Dr.	Doktor
kg	Kilogram
km	Kilometre

m	Metre
Mah.	Mahalle
No.	Numara
sa.	Saat
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TL	Türk Lirası
TV	Televizyon
vb.	Ve başkası, ve benzeri...
yy.	Yüzyıl

İkilemelerin Yazılışı

- ✓ İkilemeler daima ayrı yazılır ve ikilemeyi oluşturan sözcüklerin arasına herhangi bir noktalama işareti konmaz.

Yarım yamalak, sere serpe, bazı bazı, güle güle...

Pekiştirmelerin Yazılışı

- ✓ Sıfat veya zarf görevindeki pekiştirmeli sözler bitişik yazılır.

Tertemiz, sapasağlam, upuzun...

Sayıların Yazılışı

- ✓ Sayılar, ticari hesap işlemleri dışında hep ayrı yazılır.

Bugün on yedi yaşına girdim.

Günde üç yüz soru çözüyorum.

- ✓ Sayılar, rakamla yazıldığında sayılara getirilen ekler, kesme işaretiyle ayrılır.

Ankara'ya ilk kez 2000'de gittim.

- ✓ Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla ifade edilir.

İkişer ikişer sıraya girin.

Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

- ✓ Birleşik kelime oluşurken ses düşmesi veya ses türemesi varsa bitişik yazılır.

Affetmek, hapsolmek, hissetmek...

- ✓ -an, -en, -r, -ar, -er, -maz, -mez sıfat fiil ekleri ile kurulmuş birleşik sözcükler bitişik yazılır.

Ağaçkakan, cankurtaran, gökdelen; bilgisayar, roketatar, uçaksavar, vatansever...

- ✓ Görülen geçmiş zaman ekiyle (-dı, -di) yapılan birleşik sözcükler bitişik yazılır.

Gecekondu, imambayıldı, mirasyedi, şipsevdi, kül-bastı...

- ✓ Somut olarak bir yer bildirmemek koşuluyla son sözcüğü; üst, üzeri ve alt olan birleşik sözcükler bitişik yazılır.

Akşamüstü, akşamüzeri, ayaküstü, ayaküzeri, gereküstü...

- ✓ Kent, köy, yer, dağ, bağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su vb. sözcüklerle kurulu yer adlarında -şayet ilk sözcük, öbeğin ifade ettiği kavramı tek başına karşılamıyorsa- bitişik yazılır.

Eskişehir, Atakent, Sarıyer, Aladağ, Esentepe, Akdeniz, Kızılırmak, İncesu...

- ✓ Hane sözcüğü ile kurulan sözcükler bitişik yazılır.

Çayhane, kahvehane, yatakhane, pastane...

Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

- ✓ Etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır: göç etmek, ilan etmek, kabul etmek, yok olmak vb.
- ✓ Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbiri veya ikinci kelimesi, anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır:
 - Hayvan türlerinden birinin adıyla kurulanlar: *ağustos böceği, at sineği, kedi balığı, kılıç balığı, köpek balığı, ton balığı, deniz yılanı, çalı kuşu, deve kuşu vb.*
 - Bitki türlerinden birinin adıyla kurulanlar: *altın kök, yer elması, çalı diken, kuru fasulye, kuru incir, kuru soğan, Antep fıstığı, çam fıstığı; eğrelti otu, kuru üzüm vb.*

DİFnot

Çiçek dışında anlamlar taşıyan baklaçiçeği (renk), narçiçeği (renk), suçiçeği (hastalık); ot dışında anlamlar taşıyan ağızotu (barut), sıçanotu (arsenik); ses düşmesine uğramış olan çöreotu ve yazımı gelenekleşmiş olan semizotu, dereotu bitişik yazılır.

- Nesne, eşya ve alet adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: *alt geçit, tüp geçit, üst geçit, toplu iğne vb.*
- Yol ve ulaşım ile ilgili birleşik kelimeler: *Arnavut kaldırımı, çevre yolu, deniz yolu, hava yolu vb.*
- Durum, olgu ve olay bildiren sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: *açık oturma, açık öğretim, yer çekimi vb.*

- Bilim ve bilgi sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: *anlam bilimi, dil bilimi, edebiyat bilimi, gök bilimi vb.*
- Yuvar ve küre sözleriyle kurulan birleşik kelimeler: *göz yuvarı, hava yuvarı, ısı yuvarı, yarı küre, yarım küre vb.*
- Yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler: *arpa suyu, maden suyu; tulum peyniri, beyaz peynir, içli köfte; dolma biber vb.*
- Gök cisimleri: *Çoban Yıldızı, Kervan Yıldızı, Kutup Yıldızı, gök taşı, hava taşı vb.*
- Organ veya organ yerine geçen sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler: *köpek dişi, süt dişi; kuyruk sokumu, safra kesesi; takma kirpik, kepece surat vb.*
- Benzetme yoluyla insanın bir niteliğini anlatmak üzere bitki, hayvan ve nesne adlarıyla kurulan birleşik kelimeler: *çetin ceviz, çöpsüz üzüm; eski kurt vb.*
- Zamanla ilgili birleşik kelimeler: *bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu vb.*
- r/-ar/-er, -maz/-mez ve -an/-en sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır: *bakar kör, çalar saat, çıkar yol, döner sermaye, güler yüz, çıkmaz sokak, tüklenmez kalem vb.*
- Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır: *bal rengi, duman rengi, gümüş rengi, saman rengi vb.*
- Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır: *açık mavi, açık yeşil, kara sarı vb.*
- Yer adlarında kullanılan batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak kelimeleri ayrı yazılır: *Batı Trakya, Doğu Anadolu, Güney Kutbu, Kuzey Amerika, Yukarı Ayrancı, Orta Anadolu, Orta Doğu vb.*
- Kişi adlarından oluşmuş mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, sondaki unvanlar hariç şahıs adları, ayrı yazılır: *Yunus Emre Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı; Nene Hatun Caddesi, Sütçü İmam Üniversitesi vb.*

1. Aşağıdaki ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız.

1.	Tarihî metinlerin amacı bilgi vermektir.	☐
2.	Tarihçiler araştırmalarında edebî eserlerden yararlanmaz.	☐
3.	Edebî eserler; yazıldığı dönemin kültüründen, siyasi ve sosyal hayatından izlenimler aktardığı için tarih araştırmalarında önemli kaynaklardır.	☐
4.	Edebî metinlerin tarihî metinlerden ayrılan yönü bilimselliktir.	☐
5.	Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki temel ölçütlerden biri de “din”dir.	☐
6.	Geçiş Dönemi, İslamiyet öncesi Türk edebiyatının bir dönemini ifade eder.	☐
7.	Divan edebiyatı, XI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar etkisini devam ettirmiş edebî bir anlayıştır.	☐
8.	Batı etkisindeki Türk edebiyatı, ilk ürünlerini Tanzimat Dönemi’nde vermiştir.	☐
9.	Sözlü edebiyat ürünleri sav, sagu, koşuk ve destandır.	☐
10.	Tarihî gerçekler, edebî eserlerde değiştirilmeden işlenir.	☐

2. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

- Tarihî metinlerde verme amacı güdülürken edebî metinlerde ön plandadır.
- Edebî metinler ve tarihî metinlerin ortak konusu
- anlatılan döneme ait siyasi ve sosyal hayata dair tarihî izler bulunabilir.
- İslami Dönem Türk edebiyatı yüzyıllar arasında etkin olmuştur.
- İslami Dönem Türk edebiyatında, divan edebiyatı ve yoluna birlikte devam etmiştir.
- Türk edebiyatının ilk sözlü ve yazılı ürünleri dönemde verilmiştir.
- Türklerin kullandığı 4’ü ünlü, 26’sı ünsüz, 8’i birleşik 38 harften oluşur.
-, kültürü şekillendiren ve edebiyata yön veren toplumsal bir inançtır.

3. Aşağıdaki parçaların Türk edebiyatının hangi ana dönemine ait olduğunu altındaki boşluğa yazınız.

1.	<p>Tangut hanı yapıladı Ölüm birle töpüledi Kadaşları tapaladı Ölüm körüp yüzi agdı</p> <p>.....</p>
----	--

2.	<p>Bilmezler yalnız yaşamayanlar, Nasıl korku verir sessizlik insana İnsan nasıl konuşur kendisiyle; Nasıl koşar aynalara, Bir cana hasret, Bilmezler.</p> <p>.....</p>
----	---

4. Aşağıdaki parçada parantezle () belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini yazınız.

Kollarının yeni ile gözlerini sildi () Hayvanına atladı () Bir kere daha dönüp geriye baktıktan ve ömrünün en korkunç senelerinin geçtiği bu kasabaya yumruğunu uzatıp tehdit eder gibi salladıktan sonra atını ileriye () dağlara doğru sürdü () içindeki bütün yıkıntılara () bütün kederlere rağmen başını yere eğmek istemiyordu () Matemini ortaya vurmadan tek başına yüklenecek ve yeni bir hayata doğru yürüyecekti ()

Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*

5. Aşağıda verilen parçada yazımı yanlış olan kelimeleri bulunuz.

Kasabadan anakente geldiğimde oraları tanımak için ordaburda gezmiyorum. Her şeye dikkat etmek, gördüğüm herşeyi aklımda tutmak istiyorum. Üç kâğıtçı denen adamları işitmişim ama nasıl üç kâğıt yaptıkları üzerine fikrim yoktu. Fırsat, kentin büyük alanının oralarda karşıma çıktı. Orta büyüklükte bir sininin etrafına üçbeş kişi toplanmıştı. Sininin sahibi konumundaki kişi, sininin içine yığıldığı kağıda sarılı sakız veya şeker kağıtlarının niyet manilerine benzeyen yazıyı okuyup sinideki öteki şeker veya sakızların arasına atıyordu. Attığı sakızlardan birinde, büyük ikramiye olarak bir kolsaati yazılıydı. Büyük ikramiyenin yazılı olduğu sakızın atıldığını herkes görüyordu. Kolayca bulmak işten değildi...

Rasim Özdenören, *İmkânsız Öyküler*

ETKİNLİK CEVAP ANAHTARI

ETKİNLİK-1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	Y	D	Y	D	Y	Y	D	D	Y

ETKİNLİK-2

1	2	3	4
bilgi verme, estetik zevk	İnsandır.	Edebî eserlerde	11 ve 19.
5	6	7	8
halk edebiyatı	İslamiyet öncesi	Köktürk alfabesi	Din

ETKİNLİK-3

1	2
İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı	Batı Etkisindeki Türk Edebiyatı

ETKİNLİK-4

1	2	3	4	5	6	7
(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)

ETKİNLİK-5

anakent (ana kent), ordaburda (orada burda), herşeyi (her şeyi), üçkâğıtçı, üç kâğıt (üçkâğıt), büyüklükte (büyüklükte), üçbeş (üç beş), kağıt (kâğıt), mani (mâni), kolsaati (kol saati)

1 - 2. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

1950'den sonraki Türk şiirinin önde gelen isimlerinden biri olan Karakoç, bir süre adı İkinci Yeni şairleri arasında hem aynı yıllarda şiirler yayımlaması hem de biçimsel yönden onlarla birtakım benzerlikler taşıması ve Cemal Süreya ile dostluğu dolayısıyla anılmış olmakla beraber gerek şiirinde işlediği temalar gerekse şiirsel duyarlığa yaklaşımı bakımından onlardan ayrılır. Çok küçük yaşlarda evde kendi kendine okuma yazma öğrenen Karakoç, sonraki yıllarda daha çok babasının etkisi altında yetişmiştir. Yıllar sonra yaşadığı ramazan aylarının neşesi, oruç, namaz, bayram, kurban ve yakın akrabalarının ölümü arasında geçirdiği çocukluk çağlarını daima güzel bir anı olarak hatırlayacak ve zamanla bu ögeler, onun şiirinin temel dokusunu oluşturacaktır.

1. Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi şairin şiir dokusunu yansıtmamaktadır?

- A) Üzüm kurusuyla açılmış oruç
Başına çiğ yağmış namaz
Bu fırtınanın önünde
Bunlardan başkası duramaz
- B) Bahar, yaz, güz, kış
Ben sen İsa ve Yahya
Bir gülü yetiştirmek için
Yaratılmışız
Şükür Tanrı'ya
- C) Dört melek ve Kur'an'la
Dirildi Taha
Onulmaz bir ölümle
Kavuran bir felçle
Öldüğü hâlde
- D) Babam düşünmüştü bir vakitler
Bedir'i, Hendek'i, Uhut'u, Huneyn'i
Mekke'nin alınışını
Rusya'da esirken
Birinci Cihan Savaşı'nda
- E) Her şey güneşi seviyor
Hattâ denizler bile
Denizlerde nefes alan sen bile
Ve biz
Güneşi değil ışığını seven insanlarız

2. Bu parçaya göre şairin, II. Yeni şiirinden ayrılan yönü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dinî temaları işlemesi
- B) Kapalı bir anlatım izlemesi
- C) Kendi kendine okuma yazma öğrenmesi
- D) Şiir anlayışının zamanla değişmemesi
- E) Babasının etkisinde kalması

3. Tarihin malzemesi, geçmişte yaşanmış olaylar ve insanın hayatına karışmış kültürel değerler ve durumlarıdır. Tarih, bütün bunları bazı belgelere dayanarak inceler. Bu belgelerin önemli bir parçasını oluşturan edebî eserler, tarihin en temel kaynaklarını, dolayısıyla ilgi alanını oluşturmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tarih bilimine kaynaklık edecek edebî eserlerden sayılmaz?

- A) Döneminin sosyal bozukluklarını anlatan bir roman
- B) Olayların kaydedildiği saray yıllıkları
- C) Bir savaş üzerine yazılan hikâye
- D) Bir yerin isminin ortaya çıkışını anlatan efsane
- E) Toplumsal bir acıyı ifade eden bir şiir

4. Tarih, pek çok savaştan sebep ve sonuçlarıyla birlikte söz ederken edebiyat, bu savaşların toplum hayatında yarattığı acıları örnek olaylardan kesitler kurgulayıp canlandırarak ele alır.

Bu bilgiye göre edebiyatı tarihten ayıran fark aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Düşüncelere seslenmesi
- B) Gerçekliğin dışına çıkmaması
- C) Duyulara seslenmesi
- D) Toplumunu anlatması
- E) Farklı konuları işlemesi

5. I. Milletlerin ilahi hakkı ilan olunacağı güne kadar kalbimizde heyecanımız kalacak, eksilmeyecektir. Yedi yüz senenin en asil ve büyük mirası olan vakarımızı, adalet ve terbiyemizi unutmayacağız. Yemin ediniz! Yedi yüz senenin tarihini, ağlayan minareler altında yemin ediniz: Bayrağımıza, ecdadımızın namusuna hıyanet etmeyeceğiz. "Binlerce kişinin gök gürlmesini andıran bir uğultu şeklinde "Vallahî!" sesleri Halide Edip'in ayaklarının altındaki kürsüyü sarsıyordu.

Sultan Ahmet Mitingi'nden

- II. Sabahleyin iki arabada, iki al bayrak örtülü tabut öteki şehitler arasında köyün küçük mezarlığına girdi. Haşmet Bey'in iki taze mezara toprak attığını, Cemal'in ayakta şiş gözlerle alık alık baktığını gördüm. Sonra hayatı ve elleri boşalmış bir adam oldum. Ayşe ile İhsan'ı ben evlendirmedim mi? Onları el ele ben vermedim mi? Şimdi yan yana şu sarı topraklar altında yatıyorlar.

Ateşten Gömlek'ten

Yukarıda verilen parçalarda Millî Mücadele Dönemi anlatılmaktadır. I. parça yazarın İstanbul işgali sonrasında Sultan Ahmet Meydanı'nda halka hitabından, II. parça *Ateşten Gömlek* adlı romanından alınmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisine kanıt oluşturur?

- A) Sanatçıların içinden çıktıkları topluma duyarsız kaldığına
B) Kurtuluş Savaşı'nın birçok yazarın eserinde yer bulduğuna
C) Sanatçıların anlayışlarının zamanla değişebileceğine
D) Edebî ürünlerin tarihî belge niteliğinde olduğuna
E) Tarihî olayların hiç değiştirilmeden edebî eserlerde anlatıldığına

6. Tarih bilimi veya tarihçi; genelde insanlığın, özelde toplumların geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli olayları ---- konu edinir. Edebiyat ise daha çok tarihin ---- sıradan kişi ve olaylarla, bunların bıraktığı izlerin ayrıntılarıyla ilgilenir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) detaylandırmadan - alanındaki
B) tüm yönleriyle - görmediği
C) karşılaştırarak - incelediği
D) olduğu gibi - anlatmadığı
E) bire bir - arka planında

	Edebî Metin	Tarihî Metin
I.	Duygulara hitap eder.	Düşünceye hitap eder.
II.	Özneldir.	Nesneldir.
III.	Kurmaca metinlerdir.	Gerçekçi metinlerdir.
IV.	Toplumsal yarar, ön plandadır.	Estetik zevk, ön plandadır.
V.	Sözcüklere yeni anlamlar yüklenir.	Sözcükler gerçek anlamda kullanılır.

Numaralanmış karşılaştırmaların hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. (I) Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki en önemli unsurlardan biri dindir. (II) Din, yaşam tarzını dolayısıyla kültürü biçimlendiren önemli unsurlardan biridir. (III) 7. yüzyıldan itibaren İslamiyet'e kabul eden Türklerin edebî anlayışında zamanla değişiklikler olmuştur. (IV) İslamiyet'in kabulüyle verilen ilk eserler divan edebiyatına aittir. (V) İslami konuların, ilk dönem eserlerinde yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Din ve edebiyat arasında doğrudan bir ilişki vardır. Dinî değerler, edebî eserlerde kendine yer bulabilir. Edebî eserler, dinî gerçekliklerin anlatılmasında bir araç olarak kullanılabilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi edebiyat-din ilişkisine örnek gösterilemez?

- A) Yuğ adı verilen cenaze törenlerinde suların söylenmesi
B) Divanların münacat bölümlerinde Allah'a dua edilmesi
C) Dinî törenlerde şairlere ait ilahilerin okunması
D) İslamiyet öncesi metinlerde, Budizm'e ait öğretilerin işlenmesi
E) Din adamlarının edebî eserlere ilgi duyması

3. **İslamiyet öncesi Türk edebiyatıyla ilgili,**

- I. Dildeki yabancı kelime sayısı azdır.
II. Yazılı ürünler ağırlıktadır.
III. Eserlerin çoğu anonimdir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4. **Aşağıdakilerden hangisi Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatına ait bir dönem veya topluluk değildir?**

- A) Tanzimat Dönemi B) Servetifünun Dönemi
C) Fecriati Topluluğu D) Millî Edebiyat Dönemi
E) Geçiş Dönemi

5. Bu dönem edebiyatında, bireysel konular ağırlık taşımaktadır. Bu dönem ürünlerinde yeni kelimelerin ve yeni edebî türlerin kullanıldığı görülür. Bu edebî türlere daha yakın olan Arapça ve Farsça kelimelerin kullanılmaya başlandığı, edebiyatımızda dinî konuların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu dönemde edebiyatımız için yeni nazım birimi olan beyit ve bent kullanılmıştır. En önemli değişikliklerden biri de şiirde aruz ölçüsünün kullanılmasıdır.

Bu parçada anlatılan edebî dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Divan edebiyatı B) Halk edebiyatı
C) Tanzimat Edebiyatı D) Millî Edebiyat
E) Servetifünun edebiyatı

6. I. Mesnevi
II. Destan
III. Roman
IV. Tiyatro

Yukarıda numaralanmış edebî türlerden hangilerinin ilk örnekleri aynı edebî dönemde verilmiştir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

7. Şol cennetin ırmakları
Akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslam bülbülleri
Öter Allah deyu deyu

Miskin Yunus var yarına
Koma bugünü yarına
Yarın Hakk'ın divanına
Varam Allah deyu deyu

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hece ölçüsüyle yazılmıştır.
B) Nazım birimi dördlüktür.
C) Âşık tarzı halk edebiyatı ürünüdür.
D) Açık, yalın bir dille yazılmışlardır.
E) Dinî bir konuyu dile getirmiştir.

8. Aşağıda verilenlerden hangisi Geçiş Dönemi eserlerinden biri değildir?

- A) *Kutadgu Bilig*
B) *Atebetü'l Hakayık*
C) *Divanü Lûgati't-Türk*
D) *Divan-ı Hikmet*
E) *Nehcü'l-Ferâdîs*

9. I. Geçiş Dönemi
II. Divan Edebiyatı Dönemi
III. Tanzimat Edebiyatı Dönemi

Numaralanmış edebî dönemlerin hangileri İslami dönem Türk edebiyatı içinde değerlendirilebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

10.

I. parça

Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhimdan murâdım şem'i yanmaz mı

Değildim ben sana mâil sen ettin aklımı zâil
Beni ta'n eyleyen gafil seni görgeç utanmaz mı

Fuzuli

II. parça

Gerin, bedenim, gerin
Doğan güne karşı
Duyur, duyurabilirsen
Elinin, kolunun gücünü
Ele güne karşı

Orhan Veli

Numaralanmış parçalar sırasıyla aşağıdaki edebî dönemlerin hangisinde yazılmış eserlerden alınmış olabilir?

- A) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - İslami dönem Türk edebiyatı
B) İslami dönem Türk edebiyatı - Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı
C) Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı - İslamiyet öncesi Türk edebiyatı
D) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı - Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı
E) Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı - İslami dönem Türk edebiyatı

1. Aşağıdakilerden hangisi Eski Türkçe ile yazılan eserlerden biri değildir?

- A) *Divanü Lûgati't-Türk*
 B) *Köktürk Kitabeleri*
 C) *Kutadgu Bilig*
 D) *Atebetü'l-Hakayık*
 E) *Mesnevi*

2. *Köktürk Yazıtları* ile ilgili,

- I. Türk adının geçtiği ilk metinlerdir.
 II. Orta Türkçe Dönemi'nde yazılmıştır.
 III. Üç büyük kitabeden oluşmaktadır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve II E) I ve III

3. I. Uygurlar, din olarak Budizm'i de benimsemişlerdir.
 II. *Altun Yaruk*, Budizm'in öğretisinin farklı hikâyelerle anlatıldığı metinlerdir.
 III. *Irak Bitig*, Uygurlar Dönemi'ne ait bir fal kitabıdır.
 IV. *Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi*, Çinlilerle yapılan mücadeleyi anlatan bir destandır.
 V. Çince'den çevrilen *Sekiz Yükmek*'te Burkancılığa ait dinî-ahlaki inanışlar ve bazı pratik bilgiler vardır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Aşağıdaki tabloda "Türk" kelimesinin farklı alfabelerdeki yazımı verilmiştir.

I.	II.	III.
طورك	𐰽𐰺𐰍	Türk

Yukarıda numaralanmış alfabe örneklerinden hangileri Türkler tarafından kullanılmıştır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
 D) II ve III E) I, II ve III

5.

I. parça

Küçük kardeşim Kültigin vefat etti. Kendim düşünceye daldım. Görür gözüm görmez gibi, bilir aklım bilmez gibi oldu. Kendim düşünceye daldım. Zamanı Tanrı yaşar. İnsanoğlu hep ölmek için türemiş. Öyle düşünceye daldım. Gözden yaş gelse mani olarak, gönülden ağlamak gelse geri çevirerek düşünceye daldım.

Köktürk Kitabeleri

II. parça

Bilig bildi boldı eren belgülüg
 Biligsiz tirigle ölüg körgülüg
 Biliglig er ölse adı ölmez ol
 Biligsiz tirig erken adı ölüg

Atebetü'l-Hakayık

III. parça

Tam başlarken bitti bilip gittiler
 Dostlukları, umuları silip gittiler
 Bana bakıp şimdi başka yerlerde
 Başka şeyler vardır deyip gittiler

Özdemir Asaf

Bu edebî metinlerin oluşturulduğu dönemler sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Orta Türkçe - Eski Türkçe - Orta Türkçe
 B) Eski Türkçe - Orta Türkçe - Türkiye Türkçesi
 C) Orta Türkçe - Orta Türkçe - Eski Türkçe
 D) Eski Türkçe - Eski Türkçe - Türkiye Türkçesi
 E) Eski Türkçe - Orta Türkçe - Orta Türkçe

6. Türklerin tarih içinde kullandığı alfabelerle ilgili aşağıda verilenlerden hangileri yanlıştır?
- A) Köktürk alfabesi Hunlar, Köktürkler ve diğer Türk kavimleri tarafından kullanılmıştır.
- B) Uygurlar tarafından kullanılan alfabe 18 adet işaret ve sembolden meydana gelmiştir.
- C) Arap alfabesinde harfler kelimelerin başında, ortasında ve sonunda farklı şekillerde kullanılır.
- D) Kiril alfabesi günümüzde kullanılmayan bir alfabedir.
- E) Latin alfabesi, 1 Kasım 1928'de kabul edilen "Harf İnkılabı" ile ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır.
7. Selçuklulardan başlayarak bugüne kadar gelen ve devam etmekte olan bu yazı dili, Türkçenin en büyük ve en verimli yazı dili durumundadır. Bu yazı dilinin özünü Oğuz Türkçesi oluşturur. Oğuz şivesi, Hazar Denizi'nden Balkanlara kadar uzanan sahaya yayılmış olan Türkçedir.
- Bu parçada sözü edilen özellikler aşağıdaki dönemlerden hangisine aittir?**
- A) Batı Türkçesi B) Doğu Türkçesi
- C) Eski Türkçe D) Ana Türkçe
- E) Çağatay Türkçesi
8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?
- A) Oğuz Türkçesinin esas alındığı Azerbaycandan Balkanlara kadar kullanılan yazı dilidir. (Batı Türkçesi)
- B) XIII-XVI. yüzyıllar arası dönemi kapsar. (Eski Anadolu Türkçesi)
- C) XV-XX. yüzyıllar arası dönemi kapsar. (Türkiye Türkçesi)
- D) Orta Asya ve Hazar Denizi'nin kuzeyindeki Türkçenin adıdır. (Kuzey-Doğu)
- E) Türk yazı dilinin ilk devresi, VIII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar kullanılan yazı dilidir. (Eski Türkçe)
9. Aşağıdakilerden hangisi Uygur Dönemi'ne ait bir eser değildir?
- A) *Atebetü'l-Hakayık*
- B) *Altun Yaruk*
- C) *İrk Bitig*
- D) *Sekiz Yükmek*
- E) *Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi*
10. Türkçenin bilinen ilk yazılı eserlerinin yazıldığı alfabedir. Bu alfabedeki 38 harften 4'ü ünlü, 26'sı ünsüz, 8'i birleşik harftir. Uygur Dönemi'ne ait *İrk Bitig* adlı eser de bu alfabe ile yazılmıştır.
- Bu parçada sözü edilen alfabe aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) Kiril alfabesi B) Köktürk alfabesi
- C) Uygur alfabesi D) Arap alfabesi
- E) Latin alfabesi
11. Bir dönem Rusya egemenliği altındaki Türki Cumhuriyetlerde zorunlu olarak kullanılmış bir alfabe-dir. 38 harften oluşan alfabede 11 tane sesli harf bulunmaktadır.
- Bu parçada sözü edilen alfabe aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) Kiril alfabesi B) Uygur alfabesi
- C) Arap alfabesi D) Köktürk alfabesi
- E) Latin alfabesi

1. Bursa'nın güneybatısında, kente yarım saat mesafede bulunan dağa Antik Yunanca'daki adı I
II
Olympos ile bire bir aynı anlama gelen Uludağ adını 1925'te Osman Şevki Bey vermişti. Dağın III
IV
eski ismi Keşiş Dağı idi. 1933'ten itibaren Uludağ, kışın kayak yapmak isteyenler için bir merkez V
hâline gelmeye başladı.
- Bu parçada numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi yanlış kullanılmıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. At, ilk evcilleştirilen hayvanlardandır. Atlar, etkileyici bir görünüme sahip olmakla birlikte çok güçlü hayvanlar. Atlar, günümüzden binlerce yıl önce, üç bin yıl önce, evcilleştirilmiştir. Erkek ata aygır, dişi ata kısırak ismi verilir. Atlar otçuldur, genellikle taze ve kuru otlarla beslenirler.
- Bu parçada, virgülün işlevleriyle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisine uygun bir örnek yoktur?**
- A) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarını ayırma
B) Sıralı cümleleri birbirinden ayırma
C) Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtme
D) Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeleri ayırma
E) Ara sözleri ayırma

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) yanlış yerde kullanılmıştır?**
- A) Jülyen Takvimi, Roma İmparatorluğu'nda resmi takvim olarak kullanılmaya başlandı.
B) Yaşar Kemal, *İnce Memed* romanıyla Varlık dergisi roman armağanına layık görüldü.
C) Ülkemizde gerçekleştirilen 200'ü aşkın kazıda antik kentler, höyükler, mağaralar bulundu.
D) Refik Durbaş; şiirleri, denemeleri, haberleriyle silinmez bir iz bıraktı ardında.
E) Demans ve onun en yaygın türü olan, Alzheimer hastalığı XX. yüzyılda artık büyük bir problem.

4. Tarih () küçük anların () bakışların () varoluşlarının bugüne uzanan eğlenceli () şaşırtıcı devamı olabilir mi ()
- Bu parçada parantezle () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?**
- A) (,) (,) (,) (;) (?) B) (,) (,) (;) (;) (?)
C) (;) (,) (,) (,) (?) D) (,) (,) (;) (,) (?)
E) (;) (,) (;) (,) (!)

5. Su kuşları denince aklınıza hangi kuşlar gelir (I) Ördekler (II) kazlar (III) Bıyıklı baştankara gibi ötücü kuşlar sulak alanda yaşadığından (IV) su kuşu olarak tanımlanıyor (V)
- Bu parçada numaralanmış yerlerden hangisine, herhangi bir noktalama işareti koymaya gerek yoktur?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. I. Dünya Savaşı'nın bitişinin üzerinden 100 yıl geçti (I) Cephelerde zaferler kazanıldı (II) hezimetler ve kayıplar yaşandı (III) 500 binden fazla asker şehit oldu. Peki temel hatalar neydi (IV) Mustafa Kemal Paşa, Nisan 1920'de savaşın yönetim tarzını eleştirmiş, buna karşın Osmanlıların (V) savaşa girmeme şansı olmadığını açıklamıştı.

Bu parçada numaralanmış yerlerden hangisine herhangi bir noktalama işareti getirilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Gece () kent ışıklarından uzakta gökyüzüne baktığımızda neler görürüz () Gezegenler nasıl hareket eder () Yıldızlara bakarak nasıl yön bulabiliriz () Ay neden evre değiştirir ()

Bu parçada parantezle () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (,) (:) (?) (?) (?) B) (,) (?) (?) (?) (?)
C) (,) (?) (?) (?) (...) D) (,) (:) (?) (,) (?)
E) (,) (:) (?) (?) (...)

8. Göbeklitepe () avcı ve toplayıcı yaşam biçiminden () dinî mekânların biçimlenmesine () tapınak mimarisinin ve sanatın dokusundan () tarım ve hayvancılığa geçiş sürecine kadar birçok konuda önemli ipuçları veren benzersiz bir tarih öncesi yerleşim olarak tüm dünyanın dikkatini üzerinde topluyor ()

Bu parçada parantezle () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (,) (,) (,) (,) (.) B) (,) (,) (,) (,) (.)
C) (;) (,) (;) (,) (...) D) (;) (,) (,) (,) (...)
E) (,) (,) (;) (,) (.)

9. Daday (I) Kastamonu'nun en yeşil ilçelerinden birisi. Kastamonu'da her yer yeşil (II) ama burası biraz daha zümrüt yeşiline çalıyor. Yeşil tarlalar uzaklarda mor dağlarla sona eriyor. Bisiklete binin (III) ister yürüyün ister yüzün. Nereye gitseniz hava tertemiz. Çünkü Ballıdağ'dan kopup gelen rüzgâr oksijen yüklü. Kahve fincanında sunulan cincile mantarı çorbası (IV) topraksı tadı ile damağımı ilkbahar ile doldurdu. Cincile zaten baharın habercisidir (V) topraktan başını ilk o çıkarır. İhlamurlu pum-pum çorbası da bir o kadar lezzetli ve çiçek kokuluydu.

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisinde virgül (,) kullanılamaz?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonunda soru işareti (?) kullanılmalıdır?

- A) Nasıl da hızlı koştuk ama bize yetişemedi
B) Nereden gelir nereye gider ben de bilmiyorum
C) Sordum ona kaç defa beni tanır mı diye
D) Bilmiyordum insanlara neden kötü davrandığını
E) Köyün ufkunda gözüktüler, nereden geliyorlar

1. Orta Doğu'nun can damarı Mezopotamya
I
bitmeyen bir destandır, bu kadim topraklar sizi
II
uygarlık tarihinin ilk ve teklerine çağırır. Fırat ve
Dicle nehirlerinin insanlık tarihi boyunca hayat
III
verdiği bu coğrafya, M.Ö. on binlerden başlayıp
IV
günümüze kadar yarattığı uygarlıklar ile eşsiz bir
tarih, kültür, doğa ve gastronomi deneyimi sunar.
V
- Bu parçada altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Uygarlık tarihini değiştiren Göbeklitepe, dev heykelleri ve eşsiz gün doğumu ile Nemrut Dağı, uçsuz
I
bucaksız Mezopotamya Ovası'nın kıyısında kurul-
II
muş masal kent Mardin, tüm görkemi ve hikâyeleriyle Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri, artık
III IV
tüm dünyanın Çingene Kızı Mozaïği ile tanıdığı
V
- Gaziantep ve daha niceleri bu topraklarda sizi bekliyor.
- Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Eskişehir'le yolumuz otuz beş yıl önce yeniden ke-
I
siştiğinde basma fabrikası ne renk basma üretirse o renk akardı Porsuk Çayı. Kentin asırlık sembolü
II
olan demiryolu istasyonu, takımlarına tutkuyla
III
bağlı Es Es taraftarları, lüle taşı ocakları vardı.
IV
Orta Anadolu şehirlerinin klasik özelliklerine,
V
durgunluğuna sahipti.
- Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. (I) Güneşin batacağı saatler beni hep Tophane'deki rıhtımda, bir kahvehanenin önünde, açık havada otururken yakalar. (II) Akşamın çok hoş aylak saatleri de başlamaktadır. (III) Bu satırların sahibi Pierre Loti, İstanbul'u anlatırken kahve ve kahvehanelerde değiniyordu. (IV) Sonuçta kahve, tarih boyunca bu toprakların damak tadının ve sosyal hayatının başlıca özelliklerinden biri oldu. (V) İstanbul'a 1543'te Özdemiş Paşa tarafından getirilen kahve, 1554'te Tahtakale'de açılan ve ardından tüm şehre yayılan kahvehaneler sayesinde hızla yaygınlaştı.
- Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "de" bağlacının yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. "Birleşik sözcüğü oluşturan sözcüklerden biri veya her ikisi birleşme sırasında anlam değişikliğine uğramışsa sözcük bitişik yazılır."
- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmadığı için bir yazım yanlışı yapılmıştır?**
- A) Ev boş kalınca ortalığı kara Fatmalar basmış.
B) Keçiboynuzu pekmezi birçok rahatsızlığa şifa oluyor.
C) Kedidili pastasını annem çok güzel yapar.
D) Samanyolu Dünya'nın da içinde bulunduğu bir galaksi.
E) Yalçapkını soyu tehlikede olan kuşlardan birisidir.
6. **Aşağıdakilerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
- A) Avrupa'nın en büyük yüz ölçümüne sahip ülkesi Fransa'dır.
B) Servetifünun romanında Batılılaşma önemli konulardandır.
C) Türkler VII. Yüzyıldan itibaren Müslüman olmaya başladı.
D) Nemrut Gölü, Türkiye'deki en yüksek krater gölüdür.
E) *Anadolu Notları* gezi türünde yazılmış bir eserdir.
7. "Etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesi meydana gelmezse ayrı yazılır."
- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmadığı için bir yazım yanlışı yapılmıştır?**
- A) Padişah suçluların cezalandırılması için ferman eyledi.
B) Çok hassas biri her şeyi kendine derteder.
C) Mutfakta anneme muhakkak yardımcı olurum.
D) İyileştikten bir hafta sonra tekrar hasta oldu.
E) Müziğiyle dinleyicileri mest etti.
8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**
- A) Vatanını terkedip düştü yollara.
B) Aklımda birçok cevaplanmamış soru var.
C) Her şey istediğimiz gibi giderse projeyi erken bitiririz.
D) Herkes gibi sen de bu toplantıya katılmalısın.
E) Herhangi bir sorunla karşılaşmadık orada.
9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?**
- A) Bekçilerin atanmasıyla hırsızlık olaylarında azalma oldu.
B) Onu daha önce bir toplantıda görmüştüm.
C) Bana öyle bir baktı ki ödüm koptu.
D) Kitapçıdan aldığı kitabı büyük bir zevkle okudu.
E) Saatçinin kolunda yüz yıllık bir saat vardı.
10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik fiillerin yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
- A) Yıl boyunca gösterdiği gayretle bu ödülü hak etti.
B) Sizin gibi biriyle tanıştığıma çok memnun oldum.
C) Geçenlerde Ahmet'le otururken senden söz ettik.
D) Hesaplardaki hatayı bir tek o fark etmiş.
E) Vedalaşmadan gidince öyle baka kaldı.

1. Lale Devri'nden itibaren yurdumuzda Batı kültür ve yaşayış tarzları ile ilgili etkiler, İstanbul'da bulunan elçilikler kanalı ile de olmuştur. Bu dönemde İstanbul'a gelmiş olan elçiler, genellikle beraberinde bilginler, edebiyatçılar ve diğer bazı sanatçıları da getirmekte idiler. Elçiliklerde düzenlenen toplantılar, türlü konularda tartışmalara ve düşünce alışverişlerine vesile oluyordu. Hatta Batılı bazı ressamalara resimlerini yaptıran Osmanlı devlet adamları da görülüyordu. 1730 Patrona Halil İsyanı ile Lale Devri kapanmış ancak Osmanlı kurumlarının Batılı örneklerle göre düzeltilmesi ya da yeniden düzenlenmesi hareketi durmamış, daha da genişleyerek devam etmiştir.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Nesnel anlatımlardan yararlanılmıştır.
B) Tarihî bir konu anlatılmıştır.
C) Açıklayıcı bir anlatım kullanılmıştır.
D) Duygular, imgelerle anlatılmıştır.
E) İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatı döneminden söz edilmiştir.

2. Nedensellik ile tarihî olayları inceleyen bilim insanları edebî eserlere bakmadan geçemez. Tarihinin en temel kaynakları arasında edebî eserler vardır. Çünkü herkesin her şeyden haberdar olması gibi ince bir duyarlılık gerilimi yaşar, yazar. Yoksa bu gerilim kendisini suçlu hissetmesine kadar götürür işi. Yazar dilsizleşemez, sessizlik yoktur onun doğasında. O her anı sever. Her an ile yaşar ve yaşatır. Sanatsal yaratışın öğelerini kendi özgün dünyasından geçirerek okura bir sözleşme yumağı biçiminde sunar.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Yazar, toplumsal duyarlılığa sahip kişidir.
B) Tarih incelemelerinde edebî eserlerden yararlanılır.
C) Yazar yaşadığını kurmaca ile yaşatmak ister.
D) Yazar, yaşamla olumlu bağlar kurmalıdır.
E) Gerçeklikleri olduğu gibi aktarmak yazarın görevidir.

3.

I. parça

Biz, kısık sesleriz...minareleri
Sen, ezansız bırakma Allahım
Ya çağır şurda bal yapanlarını
Ya kovansız bırakma Allahım
Mahyasızdır minareler...göğü de
Kehkeşansız bırakma Allahım

II. parça

Şu kopan fırtına Türk ordusudur Yarabbi
Senin uğrunda ölen ordu budur Yarabbi
Tâ ki yükselsin ezanlarla müeyyed nâmın
Galib et, çünkü bu son ordusudur İslâm'ın

Bu parçalarla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dinî kavramlardan yararlanmıştır.
B) Duygu ve çağrışımlarla anlatım zenginleştirilmiştir.
C) Öğreticilik kaygısıyla oluşturulmuştur.
D) Bir yakarış dile getirilmiştir.
E) Ahenk sağlayan unsurlar kullanılmıştır.

4. **Aşağıdaki kavramlardan hangisi Türk edebiyatının farklı bir dönemine aittir?**

- A) Şaman B) Şölen C) Mesnevi
D) Baksı E) Sav

5. I. *Köktürk Kitabeleri* bu dönemde yazılmıştır. (Yazılı Dönem)
II. Eserlerde Arapça ve Farsça kelimelere sıkça yer verilmiştir. (Divan edebiyatı)
III. İslami anlayışla yazılan ilk eserlerin oluşturulduğu dönemdir. (Geçiş Dönemi)
IV. Sav, sagu, koşuk, destan gibi ürünlerin verildiği dönemdir. (Sözlü Dönem)
V. Tür olarak en çok gazel ve kaside kullanılmıştır. (Halk edebiyatı)

Numaralanmış cümlelerin hangisinde verilen bilgi, parantez içindeki dönem ya da sanat anlayışıyla örtüşmemektedir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki sorunlara çözüm bulmak için Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Sanayi Devrimi ile ekonomik ve teknik açıdan yükselen Batı medeniyeti Osmanlı aydınlarını etkilemiştir. Bu etkileniş sadece ekonomik ve siyasi anlamda olmayıp sanattan, günlük yaşama kadar her alanda kendini göstermiştir. Bu değişikliklerin en net görüldüğü alanlardan biri de hiç şüphesiz edebiyattır.

Bu parçadaki açıklama, Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında dikkate alınan aşağıdaki ölçütlerden hangisiyle daha çok ilgilidir?

- A) Din değişikliği B) Kültürel değişim
C) Dil farklılıkları D) Ekonomik değişim
E) Coğrafi değişim

7. Kitaba; Türklerin görgülerini, bilgilerini göstermek için söyledikleri şiir tanıklarını serpiştirdim. Kaygılı ve sevinçli günlerinde yüksek düşüncelerle söylenmiş olan savları da aldım. Onları ilk söyleyenler sonrakilere, bunlar da daha sonrakilere bildirmişlerdir. Bunlarla birlikte kitapta birçok önemli kelime topladım; böylelikle kitap, aralıkta son kerteyi, güzellikte son noktayı buldu. Gönül bağlamış olduğum bu işte Tanrı'dan yardım istedim. Her türlü güç, kuvvet ancak ona güvenmektir. O, bize elveriş ve ne güzel inançtır...

Bu parçada sözü edilen eserle ilgili,

- I. Orta Türkçe Dönemi'nde yazılmıştır.
II. Geçiş Dönemi eserlerinden biridir.
III. İslami döneme ait ilk eserlerdendir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

8. **Türklerin tarih boyunca farklı alfabeler kullandıklarında;**

- I. siyasi,
II. kültürel,
III. etnik

sebeplerinden hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik kelimelerin yazımıyla ilgili bir yazım yanlışı vardır?**

- A) Ayşekadın fasulye, Türk mutfağının vazgeçilmezlerindedir.
B) Arıkuşları, kovanlara büyük zarar verdi.
C) Karadul, en tehlikeli örümcek türlerindedir.
D) Alinazik kebabı, Gaziantep'in en ünlü yemeklerinden biridir.
E) Makineyi tamir edebilmek için kargaburnuna ihtiyaç vardır.

10. (I) Anadolu, denizi ile karasıyla tam bir geçit yeri. (II) Bu nedenle iklim, bitki örtüsü ve hayvan türleri çok çeşitli. (III) Tek başına Anadolu'da, bütün Avrupa'da olandan çok daha zengin bitki örtüsü ve hayvan türü yaşıyor. (IV) Bu bile Anadolu'yu özel kılıyor. (V) Bir de "endemik" yani sadece Anadolu'ya özgü türler var.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışı vardır?**

- A) Kışın en soğuk günlerinden biriydi.
B) Yarın yanına geleceğim, dedi.
C) Zekâ, sadece çevre ve genetiğin birleşimi...
D) Yunus Emre; zekâsı, şiiri, dinî bilgisiyle etkileyici bir şair.
E) Hani eski evler, hani oyun oynadığımız o bahçeler?

1. Ben sana mecburum bilemezsin
adını mıh gibi aklımda tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum bilemezsin
içimi seninle ısıtıyorum

ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
bu şehir o eski İstanbul mudur
karanlıkta bulutlar parçalanıyor
sokak lambaları birden yanıyor
kaldırımlarda yağmur kokusu
ben sana mecburum sen yoksun

**Bu parça Türk edebiyatının aşağıdaki dönem-
lerinden hangisine aittir?**

- A) Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı Dönemi
- B) İslamiyet Öncesi Sözlü Edebiyat Dönemi
- C) İslam Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı Dönemi
- D) Geçiş Dönemi Dönemi
- E) İslamiyet Öncesi Yazılı Edebiyat Dönemi

2. Aşağıdakilerden hangisi, Batı kültürü etkisindeki Türk edebiyatı içinde yer alan dönem veya topluluklardan biri değildir?

- A) Millî Edebiyat
- B) Fecriati edebiyatı
- C) Servetifünun edebiyatı
- D) Âşık edebiyatı
- E) Tanzimat Edebiyatı

3. Annemin bana öğrettiği ilk kelime
Allah, şahdamarımdan yakın bana benim içimde
Annem bana gülü şöyle öğretti
Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi
Annem gizli gizli ağlardı dilinde Yunus
Ağaçlar ağlardı, gök koyulaşır, güneş ve ay mahpus
Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
Binmiş gelirdi Ali bir kırata
Ali ve at, gelip kurtarırdı bizi darağacından
Asya'da, Afrika'da, geçmişte gelecekte

Bu şiirle ilgili,

- I. Dinî öğelerden yararlanılmıştır.
- II. Tarihî olaylara değinilmiştir.
- III. Çağırışım ve imgelerden yararlanılmıştır.

yargılarının hangilerinden söz edilebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. Mekke'ye Medine'ye Şam'a Kudüs'e Bağdat'a
İstanbul'a Semerkand'a Taşkent'e Diyarbakir'e
Yetiş Peygamber imdadı yetiş
Yetiş Allah'ın izniyle yetiştir erlerini
Diriliş bayraklarını taşıyan
Şehit gömleklerini peşin giymiş
Yetiştir erenlerini
Allah'ım

**Bu şiirle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi
söylenemez?**

- A) Vatan teması işlenmiştir.
- B) Bir istek bildirilmiştir.
- C) İslamî öğeler kullanılmıştır.
- D) Serbest ölçü ile yazılmıştır.
- E) Batı Etkisindeki Türk Edebiyatı Dönemi ürünüdür.

5. Fazıl Hüsnü'nün şiirinde iki dönem görüyorum () Birincisi sezgi dönemi () ikincisi akıl dönemi () Bir de 1949-1955 yılları arasında yayımladığı şiirleri var () bunlar da iki dönem arasındaki geçişin özelliklerini taşıyor ()
- Bu parçada parantezle () belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?**
- A) (.) (,) (;) (,) (.) B) (:) (;) (,) (;) (.)
C) (;) (,) (,) (;) (.) D) (:) (,) (,) (,) (.)
E) (,) (,) (,) (;) (.)
6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışı yapılmıştır?**
- A) Yarın saat 10:15'te sınava gireceğim.
B) İçimden geçenleri size bir anlatabilsem.
C) Prof. Dr. Fuat Sezgin vefat etti.
D) II. Mehmet, Fatih unvanı ile anılmıştır.
E) Sınavda 1 ve 3. soruları çözemedim.
7. (I) Batı Türkçesi kendi içinde bölümlere ayrılır, bunlardan biri de Türkiye Türkçesidir. (II) Genellikle "Yeni Lisan Hareketi" bu dönemin başlangıcı olarak kabul edilir. (III) 1908 yılından bu yana yüz yıla yakın bir zamanı içine alan bu devrede Türkçe yabancı gramer şekillerini bırakmış ve kendi yatağında akmaya başlamıştır. (IV) Bu devrin temelinde, İstanbul konuşmasının esas alındığı bir yazı dili vardır. (V) Türkiye Türkçesinin gelişme sürecinde Yeni Lisan Hareketi'nden sonra en geniş çalışma Dil İnkılabı'dır.
- Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "de" bağlacının yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V
8. **Aşağıdakilerin hangisinde birleşik kelimelerin yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
- A) Ardıç kuşu, göçmen kuşlardan değildir.
B) Semizotunun birçok hastalığa iyi geldiği söyleniyor.
C) Yarışmacı müthiş performansıyla rakiplerini altetti.
D) Farz et ki zaman durmuş, hayat yerinde sayıyor.
E) Bölgeye yapılan çevre yolu trafiği rahatlatacaktır.
9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**
- A) Yağmur, semanın gözyaşları gibi yeryüzüne akıyordu.
B) Birkaç yıldır bu tarlaya yeşil fasülye ekiyoruz.
C) Hicri takvim Ay yılına göre düzenlenmektedir.
D) Nuri Pakdil Anadolu Lisesinde sınava gireceğim.
E) Hava yolu şirketlerinin rekabeti vatandaşa yaradı.
10. Hızı ve ritmi önemsiyorum (I) uyumak ve uyutmak istemiyorum. Metin koşarken öykü kişilerin yaşlılığını (II) yarım kalmışlıklarını (III) yaralarını kaşıyabilmelerini gözetiyorum. Sesin imkânı bazen beni aldatıp anlatacağım şeyin önüne geçiyor (IV) buna razı oluyorum. Yan yana gelen sözcüklerin bir cümleye varırken (V) doğrudan ilk kuruldukları gibi kalmasını tercih ediyorum.
- Bu parçadaki numaralanmış yerlerin hangisine virgül (,) getirilemez?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V